

PENSIYA TIZIMI VA IJTIMOIIY ADOLAT MASALALI.

Shoydilov Abbos Zafar o'g'li

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi abbosshoydilov450@gmail.com

Ayazov Husniddin Olim o'g'li

ayozovh@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu annotatsiyada pensiya tizimining jamiyatdagi o'rni hamda uning ijtimoiy adolatni ta'minlashdagi ahamiyati yoritilgan. Pensiya tizimi orqali fuqarolarning mehnat faoliyati yakunlangandan keyingi moddiy ta'minoti kafolatlanishi, mehnat staji va to'langan badallar asosida adolatli taqsimot amalga oshirilishi tahlil qilinadi. Shuningdek, pensiya miqdorining yashash minimumiga mosligi, norasmiy bandlikning salbiy ta'siri va tizimni takomillashtirish zarurati kabi masalalarga e'tibor qaratiladi. Annotatsiya pensiya tizimini rivojlantirish orqali ijtimoiy barqarorlik va adolatni mustahkamlash mumkinligini asoslab beradi.

Kalit so'zlar: pensiya tizimi, ijtimoiy adolat, ijtimoiy himoya, mehnat staji, pensiya badallari, yashash minimumi, ijtimoiy tenglik, aholi farovonligi.

Pensiya tizimi ijtimoiy siyosatning muhim yo'nalishi bo'lib, aholining mehnat faoliyati tugaganidan keyingi davrda barqaror daromad manbaini ta'minlashga qaratilgan. Ushbu tizimning asosiy vazifasi keksalar, nogironlar va boquvchisini yo'qotgan shaxslarning ijtimoiy himoyasini kuchaytirishdan iborat. Shu jihatdan qaralganda, pensiya tizimi ijtimoiy adolat tamoyillariga tayanib faoliyat yuritishi lozim.

Ijtimoiy adolat pensiya tizimida, avvalo, fuqaroning mehnat hissasi va unga yarasha ta'minot olishi bilan ifodalanadi. Ya'ni, uzoq yillar davomida ishlab, muntazam ravishda pensiya badallarini to'lagan shaxs bilan kam ish stajiga ega bo'lgan shaxslarning pensiya miqdori bir xil bo'lishi adolat tamoyiliga zid hisoblanadi. Shu bilan birga, pensiya tizimi jamiyatdagi ijtimoiy tengsizlikni yumshatish vazifasini ham bajaradi. Minimal pensiya miqdorining belgilanishi kam daromadli keksalarning hayot darajasini saqlab qolishga xizmat qiladi.

Zamonaviy sharoitda pensiya tizimi bir qator muammolarga duch kelmoqda. Aholining qarib borishi, mehnatga layoqatli aholining kamayishi va norasmiy bandlikning keng tarqalishi pensiya jamg'armalariga tushumlar qisqarishiga olib keladi. Natijada pensiya to'lovlarini barqaror moliyalashtirish masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Bundan tashqari, inflyatsiya darajasining oshishi pensiya to'lovlarining real qiymatini pasaytirib, ijtimoiy adolatga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Pensiya tizimida ijtimoiy adolatni ta'minlash uchun uni doimiy ravishda isloh qilib borish zarur. Jumladan, pensiya miqdorini yashash minimumiga moslashtirish, pensiya badallarini to'lash intizomini kuchaytirish, norasmiy bandlikni qisqartirish hamda majburiy va ixtiyoriy pensiya jamg'arish tizimlarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, mehnat sharoiti og'ir va xavfli bo'lgan sohalarda ishlagan fuqarolar uchun imtiyozli pensiya tizimini joriy etish ijtimoiy adolatni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Umuman olganda, pensiya tizimi nafaqat moddiy ta'minot manbai, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va adolatni ta'minlovchi muhim institut hisoblanadi. Uning samarali faoliyati aholining davlatga bo'lgan ishonchini oshiradi va ijtimoiy tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, pensiya tizimi jamiyatda ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim o'rin egallaydi. Adolatli va barqaror pensiya tizimi fuqarolarning mehnat faoliyati davomida qo'shgan hissasini inobatga olgan holda, keksalik davrida munosib hayot kechirishini kafolatlaydi. Pensiya tizimini zamon talablariga mos ravishda takomillashtirish, pensiya miqdorini yashash minimumiga moslashtirish hamda norasmiy bandlikni qisqartirish orqali ijtimoiy tenglik va barqarorlikni mustahkamlash mumkin. Shu bois pensiya tizimini isloh qilish va rivojlantirish davlat ijtimoiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolishi lozim

Takliflar

1. Pensiya miqdorini yashash minimumiga moslashtirish

Pensiya to'lovlari keksalarning asosiy ehtiyojlarini qondira oladigan darajada bo'lishi uchun ularni muntazam ravishda yashash minimumiga moslab oshirib borish zarur.

2. Norasmiy bandlikni qisqartirish

Norasmiy ishlayotgan fuqarolarni rasmiy bandlikka jalb qilish orqali pensiya badallari tushumini oshirish va kelajakda ularning pensiya ta'minotini kafolatlash lozim.

3. Pensiya badallarini to'lash intizomini kuchaytirish

Ish beruvchilar va xodimlar tomonidan pensiya badallarining o'z vaqtida va to'liq to'lanishini qat'iy nazorat qilish ijtimoiy adolatni ta'minlaydi.

4. Ixtiyoriy pensiya jamg'arish tizimini rivojlantirish

Fuqarolarga qo'shimcha pensiya jamg'arish imkoniyatlarini yaratish orqali ularning kelajakdagi moliyaviy barqarorligini oshirish mumkin.

5. Imtiyozli pensiya tizimini kengaytirish

Mehnat sharoiti og'ir, zararli va xavfli sohalarda ishlagan xodimlar uchun pensiyaga erta chiqish va yuqoriroq pensiya belgilash ijtimoiy adolatga xizmat qiladi.

6. Pensiya tizimida shaffoflikni ta'minlash

Pensiya hisob-kitoblari va to'lov jarayonlarini ochiq va tushunarli qilish fuqarolarning tizimga bo'lgan ishonchini oshiradi.

7. Aholining moliyaviy savodxonligini oshirish

Fuqarolarga pensiya tizimi, badallar va jamg'arish imkoniyatlari haqida tushuntirish ishlarini kuchaytirish orqali ijtimoiy adolatni mustahkamlash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining ***"Fuqarolarning davlat pensiya ta'minoti to'g'risida"***gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining pensiya tizimini isloh qilish va takomillashtirishga oid farmon va qarorlari.

4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining pensiya ta'minoti va ijtimoiy himoya masalalariga oid qarorlari.
5. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi Pensiya jamg'armasi rasmiy ma'lumotlari.
6. Abdurahmonov Q.X. Ijtimoiy siyosat va aholini ijtimoiy himoyalash. — Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2018.
7. Ziyodullaev, N., & Ziyodullaeva, M. (2023). FINANCIAL LITERACY, INTERRELATIONSHIP OF POPULATION INCOME AND EXPENDITURE. Science and innovation, 2(B12), 881-887.
8. Karimov B., Rahimov A. Pensiya tizimi va ijtimoiy adolat masalalari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
9. Xolmatov S. Ijtimoiy ta'minot va pensiya tizimi asoslari. — Toshkent, 2019.
10. O'zbekiston va xorijiy mamlakatlarda pensiya tizimini rivojlantirishga bag'ishlangan ilmiy maqolalar // Iqtisodiyot va ijtimoiy soha jurnallari.
11. Jahon banki va Xalqaro mehnat tashkiloti (XMT)ning pensiya tizimi va ijtimoiy adolatga oid tahliliy hisobotlari.